

Remiss Mot en effektiv elektrifiering av transportsystemet SOU nr 97 2024

Region Skåne vill härmed lämna sina synpunkter på betänkandet av utredningen om elektrifierade transporter

Bakgrund

Det nationella klimatpolitiska ramverk som trädde i kraft 1 januari 2018 har klimatmålet att senast år 2045 ska Sverige inte ha några "nettoutsläpp" av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå "negativa utsläpp" samt sektormålet att utsläppen från inrikes transporter ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

En majoritet av dagens transporter på väg i Sverige körs fortfarande med drivmedel av fossilt ursprung vilket har en betydande miljö och klimatpåverkan. Det är därför viktigt att transporternas negativa konsekvenser på klimat, miljö och folkhälsa kraftigt reduceras, detta sker vid en omställning till elektrifierade transporter med el från fossilfria energikällor, till fossilfria och hållbara drivmedel och till ett transportsnålt samhälle. Det är också av största vikt att utsläppen minskas snabbt för att succesivt minska halten av växthusgaserna i atmosfären eftersom dessa gaser ackumuleras i atmosfären. Desto längre tid vi väntar med stora minskningar av våra utsläpp desto mer växthusgas ackumuleras och desto kraftigare uppvärmning sker.

Den elektrifiering som påbörjats och som är huvudspåret för en omställning av transportsektorn från såväl nationell nivå som EU-nivå kommer att ge en kraftig energieffektivisering och en succesiv minskning av

växthusgasutsläppen. Andra typer av fossilfria drivmedel som biogas, HVO, vätgas med flera behövs också och bidrar till minskande utsläpp. Idag finns tekniken för byte av större delen av fordonsflottan på väg. Den är dock dyrare för både individer och företag och därmed finns fortfarande en hög tröskel för att en snabb omställning.

För elektrifiering av fordonsflottan krävs en god tillgång till elkapacitet och effekt till en rimlig prisnivå. En större aktörssamverkan mellan transportsektorn och energisektorn med fokus på transportsektorns ökande elanvändning är nödvändig. Dessa sektorer kommer att integreras alltmer i framtiden.

Idag är i stort sett alla aktörer inom transportsektorn på något sätt medvetna om att det finns ett brådskande och stort behov av att ställa om till ett klimatneutralt transportsystem. En medvetenhet betyder inte att man ställer om sina fordonsflottor eftersom de ekonomiska förutsättningar inte finns på plats. Transportföretag brottas med en hel rad av olika frågeställningar som försvårar deras möjlighet att ställa om. För att göra detta behöver fokus vara på områdena, ett transporteffektivt samhälle, energieffektiva fordon och farkoster och hållbara fossilfria drivmedel och elektrifiering. För att hålla detta fokus behövs i samhället en vilja till aktiva val, vilja till att införa fler politiska styrmedel och incitament som styr i denna riktning och en vilja att arbeta för en rättvis omställning så att vi får med oss alla människor och företag oberoende av ekonomiska förutsättningar på vägen till ett klimatneutralt transportsystem.

I den Regionala utvecklingsstrategin (RUS), "Det Öppna Skåne" har Region Skåne som mål att Skåne utvecklas till ett allt bättre landskap att bo och leva i. Ett av de fyra tvärgående perspektiv som Region Skåne valt som viktiga för att nå framgång är miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet.

Såväl internt som externt arbete inom området hållbara fossilfria drivmedel stödjer utvecklingen för ett klimatneutralt och fossilbränslefritt Skåne. I sitt externa arbete för en omställning av transportsektorn har Region Skåne sedan lång tid ett starkt engagemang och bedriver kunskapshöjande informationsarbete och påverkansarbete för att få fler att samverka och agera.

Skånes Effektkommission som startade sitt arbete i februari 2021 samlar 15 skånska aktörer som tillsammans arbetar för att skapa rätt förutsättningar för den elektrifiering som krävs för klimatet och en hållbar tillväxt. I oktober 2023 lanserades Färdplan för Skånes elförsörjning 2030. Många av de förslag som betänkandet berör är områden där någon av sex

fokusgrupper som finns inom Skånes Effektkommission arbetar med. Den regionala aktörsdialogen har kraftigt förbättrats tack vare Effektkommissionens arbete. Ett initiativ inom Skånes effektkommission är Skånes effektkommission NET, som har fokus på utbyggnad av region- och stamnät och består av fyra aktörer (Region Skåne, Länsstyrelsen Skåne, E.ON och Svk)

Region Skånes synpunkter

Region Skåne ser positivt på de förslag som lämnats i betänkandet och som var och ett kommer att lämna sitt bidrag till en effektiv elektrifiering av transportsystemet. I arbetet för att införa de förslag som ges i betänkandet är det viktigt att prioritera de som snabbt kan implementeras för att nå en effekt i närtid. Det finns ett brådskande och stort behov av att ställa om till ett klimatneutralt transportsystem vilket gör att lösningar som styr i den riktningen behöver ett snabbt och kraftfullt agerande.

Kommunernas roll

Att kommuner ges möjlighet att medge undantag för elektrifierade transporter är ett steg i rätt riktning och kan öka marknadsandelen av elektriska fordon samt öka nyttjandegraden för dessa och bidra till en bättre affär för åkerier. Projekt som genomförts har visat goda resultat och utvecklingsmöjligheter för nattleveranser med elfordon. Region Skåne föreslår att man ytterligare ser över kommunernas möjlighet att främja och samordna utbyggnad av laddinfrastruktur för såväl lätta som tunga fordon i sin geografi men även andra regleringar för att underlätta för att den fordonstrafik som behövs ska vara fossilfri. Biogasfordon kommer att behövas omställningen och vi ser ett ökande intresse för detta drivmedel på den tunga sidan. Vilken roll och ansvar kommunerna kan ta och tar i denna fråga varierar och för att förbättra möjligheterna för en accelererad och effektiv omställning behöver kommunernas arbete stärkas. Laddoperatörer vittnar om att det är svårt att få kontakt med en del kommuner kring bland annat frågor om mark för laddinfrastruktur.

Boende i samfällighet

Svårigheten för samfälligheter att installera laddinfrastruktur på grund av höga kostnader för ny anläggningsföretning har varit känt länge och det är bra och välkommet om krav tas bort så att även boende i samfälligheter ges goda förutsättningar att ställa om till elfordon. Att ladda hemma är det mest bekväma och kostnadseffektiva och utgör ett starkt incitament vid inköp av elfordon. Detta är en av åtgärderna som går i linje med regeringen

utgångspunkt att det ska vara enkelt att ladda elfordon oavsett boendeform.

Elnätens betydelse

Åtgärder som på olika sätt kan korta ledtiderna för nätanslutning är välkommet för ett flertal sektorer som påbörjat sin elektrifiering och Region Skåne stödjer de förslag som betänkandet anger. Skånes Effektkommission arbetar för att stödja en sådan utveckling och har tagit fram en prototyp för en gemensam ansökningsprocess i Skåne. En webbsida för denna kommer att lanseras under 2025.

Att förstärka och bygga ut ett lokalt nät som klarar en omställning till elektrifierade fordon är dock en betydligt mer komplex uppgift än att bara korta ledtiderna för nätanslutning och Region Skåne har utifrån erfarenhet från genomförda projekt identifierat ett behov av att stödja lokala lösningar och utforma lagstiftning och reglering som underlättar etablering av lokala energigemenskaper som är affärsmässigt hållbara. Att skapa laddlösningar för logistikföretag och industriföretag kräver ett mycket omfattande arbete i samverkan mellan aktörer som vill öka sina laddmöjligheter och nätbolag för att få till ett system som klarar detta, dagens system är inte optimerat för sådana lösningar. Utvecklingen av lösningar kräver insikt och kunskap i lokalnätens uppbyggnad i fördelningsstationer och fack där de verkliga begränsningarna i kapacitet är avgörande för möjligheterna att bygga laddinfrastruktur. För det fortsatta arbetet är det viktigt att dessa begränsningar i de lokala systemen beaktas. Det är alltså viktigt att förstå systemet på en detaljnivå för att en storskalig elektrifiering ska kunna genomföras.

Enligt elmarknadsförordningen ska informationen offentliggöras med en detaljnivå som är tillräcklig för utvecklare av nya energiprojekt och andra nätanvändare. Behovet av en detaljnivå bör lyftas då den är viktig på regional och kommunal nivå för att kunna planera verksamhet som exempelvis laddstationer.

Kapacitetskartor

Region Skåne delar bilden av att samtliga distributionsnätsföretag bör ta fram och publicera en övergripande kapacitetskarta och att dessa bör bygga på en gemensam metod. Region Skåne vill hänvisa till organisationens arbete med effektkartor som nu har spridits till hela Regionsamverkan SydSverige och omfattar en yta som är större än SE4. www. effektprogno-ser.se

Kartläggningar är viktiga men de bör göras på den nivå som krävs för att täcka behoven. Enligt erfarenhet från projekt som Region Skåne medfinansierat för elektrifiering av transporter i industri/logistikområden måste detaljerade kapacitetskartor idag göras manuellt och de är mycket tidskrävande. Det finns ett behov av att nätbolagen i högre grad digitaliserar sina nätkartor för en enklare hantering. Ett problem är också att kartläggningar riskerar att snabbt bli inaktuella.

Ett annat problem är att kartläggningar, om de ska redovisas på en detaljerad nivå, skulle innehålla känslig information om Sveriges infrastruktur. Det är till hjälp då elnätsbolag gör kartläggningar och har tillgång till dem i den egna organisationen men det utgör en svårighet att det inte bör offentliggöras detaljer om elnätens struktur och kapacitet. Region Skåne rekommenderar att man tittar på andra länders uppbyggnad av kapacitetskartor i det fortsatta arbetet.

För det fortsatta arbetet vill Region Skåne också rekommendera att man utreder vilka investeringar som kommer att krävas i lokal- och regionalnäten och vilka svårigheter som uppstår i de lokala systemen när det gäller att planera och genomföra en uppskalad omställning. Kapacitetskartläggning på en hög geografisk nivå blir inte relevant då olika aktörer inom exempelvis ett industriområde ska se över sina möjligheter att skala upp var och ens laddkapacitet utan här behövs i varje enskilt fall en detaljerad kartläggning.

Kompetensförsörjning

En ny rapport framtagen av Region Skåne visar att det fram till år 2040 behövs nyrekrytering 18000-19000 människor inom el- och energisektorn för att Skåne ska klara omställningen genom elektrifiering. Nya kompetenser behövs för den integrering av transportbranschen och energibranschen som kommer att ske för att klara omställningen inom transportsektorn. Det saknas personer med kompetens och med kunskap om de olika områden som omfattas av omställningen och som kan utveckla realistiska strategier och planer för transportföretags, elbolags, fastighetsbolags, transportköpare, laddoperatörers omställningsprocesser ur såväl verksamhetsmässigt, finansiellt och tekniskt perspektiv. "Elektrifieringsstrategier" som har en bred och övergripande systemkunskap om elnäten och transportsystemet.

En stor andel av transport- och logistikaktörerna har inte börjat planera för de storskaliga åtgärder som krävs för att en uppskalning av utbytet till elektrifierade fordon ska kunna genomföras. Kompetensuppbyggnad och

kunskapsutbyte är viktiga åtgärder för att öka marknadsandel elektrifierade fordon.

Slutligen vill Region Skåne påpeka att många fler åtgärder behövs för att nå en effektiv elektrifiering av transportsystemet än de som föreslås i betänkandet och detta i närtid. Punktvisa insatser behövs och är nödvändiga men ett större helhetsgrepp är nödvändigt och efterfrågat för att få en elektrifiering av transportsektorn att hända. Marknadsandelen av elektrifierade fordon ökar för långsamt, detta på grund av en mängd olika orsaker och beslut som samverkar. Därför behöver transportföretagens, de som ska ställa om och byta ut sina fordon, situation och möjligheter att ställa om sin fordonssflotta belysas i högre grad. Det finns idag en för låg betalningsvilja för hållbara fossilfria transporter och detta är en av anledningarna som leder till att de aktörer som ska ställa om får svårt att göra detta.